

Josep Otón Autor de 'Laberintia'

"El laberint podria ser un camí de meditació"

Simone Weil va ser de les primeres intel·lectuals a alertar de l'auge del feixisme que assolaria Europa

MIREIA ROURERA

● El professor Josep Otón és autor de diversos llibres. Aquí en tractarem dos: *Laberintia* (Mensajero) una novel·la ambientada en un convent de monges medieval amb intrigues estil *El nom de la rosa*, que l'ha inspirat, i *Simone Weil: el silenci de Déu* (Fragmenta), sobre una de les pensadores més importants del s. XX. *Laberintia*, que situa l'acció en un monestir de dones a finals de l'edat mitjana on un inquisidor recorre Europa buscant laberints, una possible nova heretgia, és, en el fons, un llibre que parla de la recerca espiritual, de trobar-se un mateix, i ens apropa a una realitat històrica i cristiana que molts no coneixen. Després de dues edicions ara n'ha sortit una edició de butxaca. El llibre de Simone Weil, d'altra banda, ens parla d'aquella dona nascuda en una família jueva el 1909 que al final de la seva vida es va apropar al catolicisme sense acabar de convertir-s'hi mai. Va ser la primera a alertar de l'auge del feixisme.

Laberintia. A qui va adreçat aquest llibre? Què hi poden aprendre?

Em vaig inspirar en Umberto Eco, que era professor de semiòtica i va voler demostrar que un llibre pot tenir diversos nivells de lectura. Jo vaig voler fer aquest experiment, per tant *Laberintia* és una novel·la amb una trama d'intriga, però també és un llibre per pensar, per això al final hi ha un *post scriptum* on revelo quines són les claus de lectura, en qui m'he inspirat per fer els personatges, de qui són les frases... A les escoles el llibre va molt bé per estudiar l'edat mitjana, els monestirs, com eren, què hi menjaven, les herbes medicinals...

Laberintia parla de laberints. Un inquisidor enviat pel papa d'Avinyó va a un convent de monges on hi ha un laberint.

En el fons és l'argument del *Nom de la rosa*, on també hi ha un inquisidor que va a un monestir..., però jo he volgut destacar dues coses diferents. Una, un monestir femení, per recuperar la figura de les dones a l'edat mitjana, entre elles Hildegarda von Bingen, molt important i desconeguda. L'altra, l'inquisidor. De fet tot el llibre és el diàleg de l'abadessa i l'inquisidor; ens permet veure l'inquisidor que té la visió rígida del pensament de la religió, de la norma, i en canvi l'abadessa té un altre punt de vista, una visió més oberta. El papa que surt està inspirat en Joan XXII.

El papa està preocupat i vol perseguir la proliferació de laberints a esglésies i catedrals perquè és un possible signe, diu, del ressorgiment de cultes pagans.

Hi ha moltes catedrals i esglésies cristianes, Chartres, Reims..., per exemple, que tenien laberints al terra.

Què signifiquen en realitat els laberints en aquestes esglésies i catedrals?

Una de les teories és que seria com un camí de meditació... el fet de recórrer el laberint seria una manera de meditar. Pensem per exemple en un viacrucis: és un laberint. Altres teories diuen que en alguns laberints al centre hi havia una imatge de Jerusalem o d'alguna ciutat santa i aleshores deien que el laberint era una espècie de peregrinació virtual... Diuen que el joc de l'oca és el viatge des d'Oc, Occitània, a Santiago de Compostel·la.

També introdueix el tema dels palíndroms i el Quadrat de Sator?

La idea del laberint és el tema de l'ordre i el caos. Umberto Eco diu: "El laberint és la màxima confusió aconseguida amb el màxim ordre", per això, i com que aquesta idea m'agrada molt, vaig introduir al llibre el tema dels palíndroms, aquelles frases que es poden llegir en les dues direccions i diuen el mateix. Això també ens ajuda per parlar de diàleg interreligiós ja que els cristians escriuen en un sentit, els musulmans i els jueus en l'altre. Les religions, de fet, totes intenten dir el mateix cadascuna des del seu punt de vista. Faig que la protagonista del llibre, l'abadessa, porti un penjoll amb el Quadrat Sator, que es pot llegir en totes les direccions... És una reflexió sobre l'ordre; si no tenim la clau pensem que és un caos, si la tenim, l'entendem.

Laberintia parla de la descoberta d'un mateix?

L'inquisidor viu la crisi de la meitat de la vida i els seus esquemes es trenquen. I ara

BIOGRAFIA

Weil al cor

Doctor en història, catedràtic d'institut i docent a l'ISCREB, on ha impartit història de l'espiritualitat, Bíblia i interioritat, història de l'Església i noves religiositats, és expert en el pensament de Simone Weil, de qui va fer la seva tesi doctoral. D'ella ha escrit *Simone Weil, el silenci de Déu* (Fragmenta).

El professor Josep Otón és autor, entre d'altres, dels llibres 'Laberintia' (Mensajero) i 'Simone Weil: el silenci de Déu' (Fragmenta)

JUANMA RAMOS

Hildegarda von Bingen, s'ha inspirat en altres personatges reals, Francesc d'Assís, Clara d'Assís, Ramon Llull... Aprofita per explicar com eren, com vivien les monges, què era la Inquisició.

Laberintia és un homenatge a dones medievals com Clara d'Assís, Angela de Foligno, Hildegard von Bingen o Catalina de Siena que, cultivant la seva interioritat, van ser capaces d'influir en una societat d'homes. També he jugat amb altres personatges. Per exemple, l'abadessa també representa Simone Weil.

...?

L'abadessa de *Laberintia* té alguns trets d'aquella dona fascinant que va ser Weil. Un dels trets és la diferència que té amb l'inquisidor, que representa el totalitarisme enfront d'ella, que vol la veritat. Weil, com Edith Stein o Hannah Arendt, va viure en l'època del nazisme i va patir la Segona Guerra Mundial. Jueva, va veure que el totalitarisme no era únicament cosa dels nazis. Ella va ser de les primeres autores que van criticar la revolució russa. "Han canviat els propietaris de les fàbriques -va dir- però els obrers estan igual d'explotats." Va veure el totalitarisme com una actitud que no està lligada a dreta o esquerra o a nació o a la raça, sinó que està lligada a una manera d'actuar i d'imposar una ideologia. Una idea que reivindicava Simone Weil, una idea cristiana medieval, és que també hi ha veritat en el pensament dels grecs. Que en el pensament dels antics també podem trobar llavors de veritat... reinterpretar els mites grecs en comptes de condemnar-los. És el que fa l'abadessa de la meua novel·la amb el laberint.

Qui era Simone Weil?

Una intel·lectual, per damunt de tot. Companya de Simone de Beauvoir, era una noia de família benestant, el seu pare era metge a París, i ella estava bolcada en la classe obrera. Criticava que els grans teòrics de la classe obrera mai no havien treballat en una fàbrica, per això ella va deixar la seva càtedra de filosofia a la universitat i se'n va anar a treballar a una fàbrica, cosa que als anys seixanta molts intel·lectuals van fer. Durant la Guerra Civil va venir a Barcelona, va ser milicià de la Columna Durruti. Va tenir un accident i va tornar a França... però es va quedar molt commocionada perquè va veure moltes contradiccions en aquella guerra en què havia participat per alliberar els obrers i els pagesos... Aleshores se'n va anar a Assís, a Santa Maria degli Angeli (és el nom que poso al monestir de *Laberintia*) i allà, diu, per primer cop a la vida va sentir la necessitat de posar-se de genolls.

“

A 'Laberintia' faig un homenatge a les dones cultes de l'edat mitjana, moltes relacionades amb l'Església, on podien exercir com a dones

“

Durant la Guerra Civil Simone Weil va venir a Barcelona a lluitar pels obrers; va participar a la Columna Durruti

“

A Assís Weil va sentir per primer cop la necessitat de posar-se de genolls

De jueva a catòlica però sense convertir-se

El contacte de Weil amb el catolicisme és el contacte amb sant Francesc d'Assís, amb els pobres, amb la natura. Però no, no es va convertir mai—diu Otón—, no es va batejar. Weil tenia

clar que “mentre l'Església exclouí algú, jo estaré amb els exclosos” i creia que havia de demanar perdó per les croades i per la Inquisició. Weil, encara molt desconeguda, té un lli-

bre, *Causas sobre l'opressió i la llibertat, molt actual perquè parlava de la crisi (de la del 1929, semblant a la d'ara). Ella, sobretot, tenia una gran sensibilitat0 pels vulnerables.*

què faig? Jo pensava que tot era d'una manera rígida i de cop i volta, gràcies a l'abadessa, les respostes que li havien donat ja no li serveixen... i es troben en un laberint, metàfora que l'ajuda al seu propi procés.

Aprofita els laberints per parlar del mite de Teseu, el Minotaure i Ariadna amb el seu fill. Per què?

Els mites són molt rics, són fàbriques d'in-

terpretacions. A vegades, és veritat que no sabem trobar els significats dels mites. Una altra cosa que he fet al llibre és evocar els mites perquè s'hi donin altres interpretacions. Qui és Teseu, qui Ariadna, qui el Minotaure... o qui es pensava que era Teseu és en realitat el Minotaure?

Per fer el llibre i triar els personatges, a banda de personatges com Joan XXII o